

Βίος Αγώνων και Μαρτυρίου Ο Εθνοϊερομάρτυρας Σμύρνης Άγιος Χρυσόστομος (+1922)

Ο Μικρασιάτης στην καταγωγή Χρυσόστομος Καλαφάτης εγεννήθη το έτος 1867 στην Τρίγλια της Προποντίδος. Ως πατριαρχικός κληρικός γαλουχήθηκε με τις ελληνορθόδοξες αξίες στην Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης από την οποία απεφοίτησε αριστούχος το 1891. Πνευματικό ανάστημα του τότε μητροπολίτου Μυτιλήνης Κωνσταντίνου Βαλλιιάδη, ο Χρυσόστομος διετέλεσε Αρχιδιάκονος της εκεί Μητροπόλεως μέχρι το 1893. Στη συνέχεια ακολούθησε τον μετατεθέντα Μητροπολίτη Κωνσταντίνο και στην Μητρόπολη Εφέσου.

Όταν ο Κωνσταντίνος εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης, ο Χρυσόστομος τοποθετήθηκε Μέγας Πρωτοσύγκελλος των Πατριαρχείων, κατά τον Μάιο του 1897, και εξελίχθηκε σε κορυφαίο στέλεχος της αντιϊωακειμικής παρατάξεως στο πλευρό του προστάτου του Πατριάρχου Κωνσταντίνου.

Το 1901 επανεξελέγη για δεύτερη φορά Οικουμενικός Πατριάρχης ο εφησυχάζων εν Αγίω Όρει Ιωακείμ Γ΄ ο Μεγαλοπρεπής (1901-1912) και παρόλο που ο Χρυσόστομος ανήκε στην αντιϊωακειμική παράταξη, δεν απεμακρύνθη από το Πατριαρχείο, αλλά με εισήγηση του ιδίου του Πατριάρχου Ιωακείμ εξελέγη από την Ιερά Σύνοδο, τον Μάιο του 1902, Μητροπολίτης Δράμας, προκειμένου με τον δυναμισμό και τα ηγετικά του προσόντα να συσπειρώσει τους πατριαρχικούς και ν' αποκρούσει την εθνοφυλετική προπαγάνδα των Βουλγάρων εξαρχικών και Κομιτατζήδων.

Ως επικεφαλής ο Χρυσόστομος της ελληνορθόδοξου αντιστάσεως στην περιοχή της Δράμας από την πρώτη στιγμή αναδιοργάνωσε την κοινοτική δομή της μητροπολιτικής του περιφέρειας, αλλά και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με την λειτουργία νέων σχολείων.

Από την πρώτη στιγμή της αρχιερατείας του Χρυσοστόμου αρκετές κοινότητες της επαρχίας του επανήλθαν στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της κανονικής πατριαρχικής Μητροπόλεως Δράμας και οι Βούλγαροι εξαρχικοί υπεχώρησαν.

Όταν κατά τα έτη 1905-1906 ανεζωπυρώθησαν οι ένοπλες συγκρούσεις από τους Βούλγαρους σε βάρος των Ελλήνων, ο Χρυσόστομος αντέδρασε έντονα και προέβη σε επανειλημμένες καταγγελίες των βουλγαρικών ωμοτήτων αποστέλλοντας επιστολές διαμαρτυρίας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, στην Οθωμανική Κυβέρνηση και στους εκπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων.

Η συναναστροφή με τους πρωταγωνιστές του Μακεδονικού Αγώνος έφερε τον Χρυσόστομο σε σύγκρουση με την Εθναρχική και Οικουμενική ιδεολογία και παράδοση του Οικουμενικού Πατριαρχείου από το οποίο ζήτησε μια πιο δραστήρια αντιμετώπιση της προκλητικά ευνοϊκής πολιτικής της Υψηλής Πύλης έναντι της βουλγαρικής διεισδύσεως στις Ελληνορθόδοξες Πατριαρχικές Επαρχίες.

Μια άλλη βασική αιτία της αντιπαράθεσης Χρυσοστόμου και Πατριάρχου Ιωακείμ Γ΄ ήταν ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε ο Πατριάρχης να αντιμετωπίσει τους περιορισμούς που έθετε η οθωμανική διοίκηση στην δράση του Δράμας Χρυσοστόμου. Και ενώ αρχικά οι σχέσεις του Χρυσοστόμου με τις τοπικές οθωμανικές αρχές ήταν καλές, εντούτοις από την

άνοιξη του 1906 οι σχέσεις αυτές άρχισαν να ψυχραίνονται, όταν ο Χρυσόστομος επεσκέφθη την Αθήνα επιστρέφοντας από προσκύνημά του στους Αγίους Τόπους. Τότε η Οθωμανική Διοίκηση άρχισε να υποσιάζεται τον Χρυσόστομο ότι εμπλέκεται με εθνικιστικούς κύκλους της Ελλάδος.

Από την πλευρά του ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος κατηγόρησε ευθέως την οθωμανική κυβέρνηση ότι είχε εχθρική στάση απέναντι στους ελληνορθόδοξους και κατήγγειλε την προκλητική απροθυμία της να εξασφαλίσει προστασία στους πατριαρχικούς της επαρχίας του, ενώ την ίδια στιγμή ανεχόταν την εθνοφυλετική προπαγάνδα των βουλγαροεξαρχικών. Στον διμέτωπο αγώνα του Εθνοϊερομάρτυρος Χρυσοστόμου εναντίον των Οθωμανών και των Βουλγάρων ενεπλέκοντο και οι ξένοι διπλωμάτες, οι οποίοι πίεζαν για την απομάκρυνσή του από την Μητρόπολη της Δράμας προκειμένου ν' αποδυναμώσουν την πατριαρχική αντίσταση στη βουλγαρική διείσδυση στην όλη περιοχή Σερρών - Δράμας - Καβάλας.

Τον Μάιο του 1907 το Πατριαρχείο αναγκάστηκε να απομακρύνει προσωρινά τον Χρυσόστομο από τη Δράμα, αλλά τον Ιούλιο του 1908 και ύστερα από την γενική αμνηστία που είχε χορηγήσει το κίνημα των Νεοτούρκων, ο Χρυσόστομος επέστρεψε και πάλι στην Δράμα.

Τον Οκτώβριο του 1908 ο Τούρκος Υπουργός των Εσωτερικών παρεχώρησε προκλητικά την άδεια στους Βουλγάρους Εξαρχικούς να ιδρύσουν στην Δράμα κοινότητα με δική τους εκκλησία και σχολείο. Ο Χρυσόστομος αντέδρασε άμεσα και τον Ιανουάριο του 1909 διαμαρτυρήθηκε έντονα στο Πατριαρχείο, στο Υπουργικό Συμβούλιο της Νεοτουρκικής Κυβερνήσεως και στον Πρόεδρο της Τουρκικής Εθνοσυνελεύσεως. Τότε ο Χιλμή Πασάς της Δράμας εξήτησε την άμεση απομάκρυνση του Χρυσοστόμου από την Μητρόπολη. Επί έξι μήνες το Πατριαρχείο αντιστάθηκε σθεναρά, αλλά προκειμένου ν' αποφευχθούν τα χειρότερα, ανεκάλεσε τον Χρυσόστομο, κατά τον Ιούνιο του 1909, ο οποίος όμως συνέχισε να φέρει τον τίτλο του Μητροπολίτου Δράμας.

Η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου το 1910 μετέθεσε τελικώς τον Χρυσόστομο στην ένδοξη και πολύπαθη Μητρόπολη Σμύρνης. Με την έναρξη των ανθελληνικών διωγμών, ειδικά μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους, ο Χρυσόστομος ξεκίνησε την προσπάθεια της διεθνούς καταγγελίας της πολιτικής του βίαιου εκτουρκισμού και της καταπίεσεως των Χριστιανών υπηκόων της Αυτοκρατορίας.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο Χρυσόστομος εξασφάλισε καθημερινή επαφή με τους εκπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων στην Σμύρνη, προκειμένου να τους ενημερώνει για τους ομαδικούς εκτοπισμούς των Ελλήνων από τους Τούρκους.

Τελικώς, στις επανειλημμένες εκκλήσεις του Χρυσοστόμου και των λοιπών Αρχιερέων της Ιωνίας ανταποκρίθηκαν οι Πρέσβεις των Μεγάλων Δυνάμεων στην Κωνσταντινούπολη, οι οποίοι συνέστησαν την Διεθνή Ανακριτική Επιτροπή, που είχε ως κύρια αποστολή της να εξακριβώσει τις ωμότητες των Νεοτούρκων εις βάρος των Χριστιανών υπηκόων της Αυτοκρατορίας. Έτσι με την άφιξη των μελών της Διεθνούς Επιτροπής ο Χρυσόστομος και οι λοιποί Αρχιερείς της Ιωνίας συνέταξαν και παρέδωσαν λεπτομερές μνημόνιο, στο οποίο κατέγραφαν διεξοδικά τις μαρτυρίες και αποδείξεις της ανθελληνικής πολιτικής του Νεοτουρκικού Κομιτάτου.

Με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι ωμότητες των Νεοτούρκων σε βάρος των Ελλήνων κλιμακώθηκαν δραματικά και μέσα στο πλαίσιο της κλιμακώσεως των μέτρων εναντίον του ελληνισμού της Ιωνίας ήταν και η βίαιη απομάκρυνση του Χρυσοστόμου από την Σμύρνη, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 20 Αυγούστου του 1914. Παρά ταύτα όμως ο Άγιος Χρυσόστομος παρέμεινε απτόητος και συνέχισε την εθνική του δράση από την Κωνσταντινούπολη, απ' όπου συνέγραψε αρκετά βιβλία στις ξένες γλώσσες προκειμένου να διαφωτίσει και ενημερώσει την παγκόσμια κοινή γνώμη για τα φρικτά δεινά του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας.

Η απόφαση για την επιστροφή του Χρυσοστόμου στην Μητρόπολη Σμύρνης ελήφθη αμέσως μετά την ανακωχή του Μούδρου (1918), αλλά επραγματοποιήθη όταν ο Ελληνικός στρατός απεβιβάσθη στην Σμύρνη (1919). Από την στιγμή εκείνη ο Εθνοϊερομάρτυς Χρυσόστομος επέστρεψε από την εξορία του στην έδρα του και συνέχισε το πολύπλευρο ποιμαντικό και εθναρχικό του έργο ως ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης του ελληνισμού της Μικράς Ασίας.

Από την μελέτη σημαντικών ιστορικών εγγράφων συνάγεται ότι ο Χρυσόστομος ήταν ο ιθύνων νους και η κινητήρια δύναμη της Μικρασιατικής Άμυνας για την εγκαθίδρυση αυτονόμου καθεστώτος στην Ιωνία, προκειμένου, έστω και υπό την υψηλή κυριαρχία του Σουλτάνου επί του αυτονόμου καθεστώτος των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, να παραμείνουν οι Ρωμιοί στην Ιωνική Γη. Για τον στόχο αυτό ο Χρυσόστομος κατέβαλλε συνεχώς μεσολαβητικές προσπάθειες για να συμβιβαστούν οι δύο παρατάξεις, του Βασιλέως Κωνσταντίνου και του Ελ. Βενιζέλου. Δυστυχώς όμως όλος αυτός ο απεγνωσμένος σχεδιασμός του αγωνιστού Ιεράρχου κατέπεσε και η είσοδος των Τούρκων στην Σμύρνη πραγματοποιήθηκε στις 27 Αυγούστου / 9 Σεπτεμβρίου, μία μόνον ημέρα μετά την εκκένωση της πόλεως από τον ελληνικό στρατό. Στρατιωτικός διοικητής των κεμαλικών δυνάμεων ήταν ο πρώην Νομάρχης της Σμύρνης και φανατικός εχθρός των Χριστιανών της Μικράς Ασίας Νουρεντίν Πασάς, ο οποίος ήταν ο επικεφαλής των σφαγών και των λεηλατήσεων σε βάρος των ελλήνων.

Το τραγικό τέλος του Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις τελευταίες στιγμές της Ελληνικής Σμύρνης και του Μικρασιατικού Ελληνισμού. Είναι δε γνωστό ότι στον Χρυσόστομο προσφέρθηκε επανειλημμένα η δυνατότητα να εγκαταλείψει την Σμύρνη, αλλά ο εκκλησιαστικός ηγέτης της Ιωνίας προτίμησε να μείνει και να συμμεριστεί την τύχη του ποιμνίου του γενόμενος όλος θυσία και «λύττρον αντί πολλών».

Αμέσως μετά την είσοδό του στην Σμύρνη, στις 9 Σεπτεμβρίου 1922, ο Νουρεντίν Πασάς εκάλεσε τον Μητροπολίτη Χρυσόστομο στο Διοικητήριο και αφού του απήγγειλε την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας, τον παρέδωσε στο φανατισμένο πλήθος, το οποίο είχε συγκεντρωθεί έξω από το κτίριο. Ο τουρκικός όχλος κατακρεούργησε και κομμάτιασε τον Χρυσόστομο, του οποίου έβγαλε τα μάτια και απέκοψε την μύτη και τα αυτιά του, και στο τέλος αφού απέκοψε την κεφαλή του, την τοποθέτησε στην ποιμαντική του ράβδο και την περιέφερε ως τρόπαιο στις οδούς και τα σοκάκια της πυρπολούμενης Σμύρνης. Ιδού η ανείπωτη βαρβαρότητα και ωμότητα στον έσχατο βαθμό.

Ο εθνοϊερομάρτυρας Σμύρνης Άγιος Χρυσόστομος (+1922) υπήρξε ο πρώτος Ρωμιός Άγιος του 20ου αιώνας. Με τον φρικτό μαρτυρικό και χριστομίμητο θάνατό του ανεδείχθη

αληθής Αρχιερέυς της Ορθοδόξου Εκκλησίας και άξιος Ιεράρχης του μαρτυρικού Οικουμενικού μας Πατριαρχείου στο οποίο ανήκουμε εμείς οι βορειοελλαδίτες «ες αεί».